

APPLYING THE KING'S PHILOSOPHY TO POSITIVE EDUCATIONAL ADMINISTRATION FOR SUSTAINABLE EDUCATION COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE DISRUPTIVE ERA

Manuscript Submission Data: 2023, May 18

Article Editing Date: 2023, June 16

Article Accepted Date: 2023, July 26

Arungiat Chansongsaeng*

Chochaba Chuenban*

Atchara Sahutat*

Alisa Sukunpan*

ABSTRACT

This academic article aims to study the King's philosophy to positive educational administration and to study the application of the King's philosophy and positive education for sustainable educational community development in the disruptive era: King's philosophy that His Majesty King Bhumibol Adulyadej's significant achievements are based on His Majesty's royal manner in working to help the people and His Majesty King Maha Vajiralongkorn's "Education Royal Policy" with the integration of positive educational administrative concepts through qualitative research and action research simultaneously. The data collection methods were based on questioning and interviews with key informants of the academic community by conducting semi-structured interviews. The data collection was also retrieved from concepts, theories, documents, books, reports, journals, internet media websites, and related research articles and studies.

These followed the idea of Appreciative Inquiry (AI) and Appreciative Inquiry 5D-Cycle, Definition, Discovery, Dream, Design, and Destiny and SOAR Analysis, the abbreviation for Strengths, Opportunities, Aspiration, and Result. The article's results with the key informants were then used to create development guidelines for strategies and projects. Subsequently, the Kirkpatrick Model was implemented and employed, which resulted in innovation in developing educational communities in various areas that could respond to the changes in the global social transformation and a sustainable future.

Keywords: King's Philosophy, Positive Educational Administration, Sustainable Development, Disruptive Era.

* Faculty of Education, Rambhai Barni Ragabhat University

Corresponding author. e-Mail: arungiat.c@rbru.ac.th

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก เพื่อการพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ: 18 พฤษภาคม 2566

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 16 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 26 กรกฎาคม 2566

อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง*

ช่อชะบา ชื่นบาน*

อัจฉรา สาเหตุศ*

อลิษา สุขุมพันธ์*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกเพื่อการพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน โดยมีศาสตร์พระราชาส่งเป็นผลงานอันสำคัญของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่เกิดจากพระราชจริยาวัตรในการทรงงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน และ “พระบรมราโชบายด้านการศึกษา” ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 กับการบริหารจัดการแนวทางการบริหารการศึกษาเชิงบวก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการควบคู่กันไป ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล จากการถามคำถามและการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนการศึกษานั้น โดยการตั้งคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) และจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ รายงาน วารสาร เว็บไซต์สื่ออินเทอร์เน็ต บทความงานวิจัย และการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดยดำเนินการตามแนวคิดกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry, AI) และปฏิบัติการตามวงจรสุนทรียสาธก 5D (Appreciative Inquiry 5D-Cycle) ได้แก่ การนิยาม (Definition) การค้นหา (Discovery) การสร้างฝัน (Dream) การออกแบบ (Design) และการลงมือทำ (Destiny) ร่วมกับการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) เป็นคำย่อของ Strength (จุดแข็ง) Opportunities (โอกาส) Aspiration (แรงบันดาลใจ) และ Result (ผลลัพธ์) และนำผลการศึกษามาพิจารณาร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเป็นกลยุทธ์และโครงการ จากนั้นนำไปดำเนินการและใช้รูปแบบการประเมินผลของเคิร์กแพทริก (The Kirkpatrick model) ต่อไป ซึ่งผลลัพธ์ คือ นวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาชุมชนการศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคพลิกผัน และอนาคตที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา, การบริหารการศึกษาเชิงบวก, การพัฒนาที่ยั่งยืน, ยุคพลิกผัน

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Corresponding author. e-Mail: arungiat.c@rbru.ac.th

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกด้านวิทยาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญที่ทำให้โลกไร้พรมแดน พลโลกมีการติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็ว ยิ่งขึ้น และกระแสโลกาภิวัตน์โลกเข้าสู่ยุคแห่งการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศ ใหม่ ซึ่งมีผลกระทบต่องานวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของทุกชาติ ทุกภาษา (กนกอร สมปราชญ์, 2559, หน้า 2) ทั้งทางด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านการเมือง (Politic) ด้านนวัตกรรม (Innovation) ด้านวัฒนธรรม (Culture) และด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) จะยิ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกนี้เรียกว่า โลกยุคเก่าหรือ VUCA World (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2565, หน้า 11-12) และยังมีสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เร่งปฏิบัติการพลิกผันนี้อย่างก้าวกระโดด และส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศทั่วโลก ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุค BANI World ที่รวมเอา VUCA World, Digital Disruption, สังคมสูงวัย และโรคอุบัติภัยใหม่ ๆ เข้าด้วยกันเป็นโลกที่เปราะบาง เต็มไปด้วยความกังวล เข้าใจได้ยาก และไม่สามารถคาดการณ์ได้ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก แม้แต่การใช้ Big Data เข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาก็ยังเกิดภาวะ “ข้อมูลท่วม” เพราะแต่ละหน่วยงานที่ดูแลนโยบายการศึกษาด้านนั้น ๆ ทำข้อมูลไม่สอดคล้องกัน ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ หรือใช้ได้น้อย” (อรรถพล สังขวาสี, ออนไลน์, 2565) ผลกระทบดังที่กล่าวมานี้ ชุมชนการศึกษาจะบริหารอย่างไรในโลกยุคพลิกผันนี้ ให้สามารถอยู่รอดได้และเกิดการพัฒนายั่งยืน รวมถึงการเตรียมทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพสูง มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์ดังกล่าว

ศาสตร์พระราชา เป็นศัพท์ซึ่งปรากฏครั้งแรกเมื่อไรไม่สามารถสรุปได้แน่นอน แต่มีหลักฐานเด่นชัดว่า ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวคำว่า “ศาสตร์พระราชา” ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 และได้ให้ความหมายไว้กว้าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว และเลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ก็ได้กล่าวถึงคำว่า “ศาสตร์พระราชา” และให้ความหมายไว้ก่อนปลายปี พ.ศ. 2559 เช่นเดียวกัน ดังนั้น “ศาสตร์พระราชา” จึงเป็นคำศัพท์ใหม่ในการเรียกขานองค์ความรู้และนวัตกรรมของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ก่อนเวลาดังกล่าวแล้ว เรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามแต่ละศาสตร์และนวัตกรรม เช่น ทฤษฎีใหม่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน เป็นต้น

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เรียกว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นั้น เพราะแนวคิดที่พระองค์ท่านฯ พระราชทานไว้นั้น เป็นความรู้ที่มีได้มีนัยเพียงด้านเศรษฐกิจศาสตร์เท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ได้กับศาสตร์อื่น ๆ ด้วย (ปิยาภรณ์ ครองจันทร์, ปรีชา กิจโมกข์ และ จิตติเมธ โชคชัย, 2561, หน้า 19) และ “พระบรมราโชบายด้านการศึกษา” ของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้า

เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม 3) มีงานทำ-มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี (เกษม วัฒนชัย, ออนไลน์, 2560)

ภาควิชาบริหารการศึกษาเป็นหน่วยงานในการเตรียมทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพสูงและมีความพร้อมของชุมชนการศึกษา จึงเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษาที่จะนำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดความสำเร็จที่ยั่งยืน โดยประยุกต์ใช้ศาสตร์ของพระราชากับหลักการบริหารการศึกษาสอดคล้องวิธีการเชิงบวกตามแนวคิดสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry, AI) เป็นการนำกระบวนการค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดผ่านการพูดคุยสนทนาโดยใช้คำถามในเชิงบวกเพื่อมุ่งค้นหาวิธีการสำคัญอันจะทำให้ประเด็นความคิดนำไปสู่การวิเคราะห์ข้ออาร์ (SOAR Analysis) มุ่งเน้นไปที่จุดแข็งเป็นการสนทนาเชิงกลยุทธ์เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงสิ่งทีบุคคล ทีม แผนก หรือองค์กร ทำได้ดี และพิจารณาถึงโอกาสในการกำหนดว่าอะไรคือ ความเป็นไปได้ แนวคิดใหม่ ตลาดบริการ และนวัตกรรมอื่น ๆ และสร้างภาพที่ใช้ร่วมกันเป็นวิสัยทัศน์ของอนาคตตามแรงบันดาลใจ ที่มีศักยภาพสูงที่สุดในการทำให้วิสัยทัศน์ กลายเป็นความจริง และผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (Stavros & Hinrichs, 2021, p. 9) จากการศึกษาวิจัยของ ทศพร ม่วงสวย (2561) เรื่อง การประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธก ในการจัดทำแผนการพัฒนางานองค์กร วิทยาลัย โรงพยาบาลเจ้าพระยาโดยมุ่งเน้นเฉพาะแผนการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมของโรงพยาบาลเจ้าพระยา พบว่า สามารถประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธกได้เป็นอย่างดีและได้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจเพราะสามารถที่จะค้นหานวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับองค์กรได้ในขณะเดียวกันสามารถกำหนดคุณสมบัติของ “นวัตกรรม” หรือ ผู้สร้างนวัตกรรม รวมทั้งระบุปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมได้ส่วนแผนสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม ผู้วิจัยยังพบว่า การใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้มองเห็นเป้าหมายที่เป็นจุดร่วมของผู้บริหารที่ง่ายขึ้น เห็นสิ่งต่าง ๆ ที่เคยมองต่างกันเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น นโยบายของคำว่า นวัตกรรม ซึ่งในความหมายของผู้บริหาร หมายถึง “สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาล” และทำให้มองเห็นความเป็นไปได้ของเป้าหมายที่มากขึ้นสามารถสร้างทีมได้ง่ายขึ้น และจากการศึกษาวิจัย การประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธก โดยใช้การวิเคราะห์ข้ออาร์ ในการพัฒนาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา (อรุณเกียรติ จันทรส่งแสง และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่, 2564) พบว่า การพัฒนาแผนปฏิบัติการ ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ข้ออาร์ (SOAR Analysis) และกำหนดทิศทางของสถานศึกษา 2) วิเคราะห์และกำหนดมุมมองตามแนวคิดการบริหารแบบสมดุล 3) จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy map) 4) การจัดทำ Scorecard 5) การจัดทำและทบทวน KPIs 6) กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ 7) จัดทำรายละเอียดตัวชี้วัด (Template) 8) จัดทำกลยุทธ์ในการปฏิบัติการ (Strategic initiative) 9) การพัฒนาแผนปฏิบัติการ (Development action plan) และได้รับการประเมินจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ระดับสูง

ดังนั้น หลักการบริหารการศึกษาสอดคล้องวิธีการเชิงบวกหรืออาจจะเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า การบริหารการศึกษาเชิงบวกจะเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ที่จะเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะพัฒนาชุมชนการศึกษา โดยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับหลักการบริหารการศึกษาสอดคล้องวิธีการเชิงบวกตามแนวคิดสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry, AI) และการวิเคราะห์ข้ออาร์ (SOAR Analysis) ในการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ประเมินผล (Evaluation)

และนำผลสะท้อนการปฏิบัติงานไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาร่วมกันของชุมชนการศึกษา และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคพลิกผันและในอนาคต นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับครอบครัว องค์กร และชุมชนทุกประเภทได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก เพื่อการพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน

ตอนที่ 1 ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก

ศาสตร์พระราชา เป็นศัพท์ซึ่งปรากฏครั้งแรกเมื่อไร ไม่สามารถสรุปได้แน่นอน แต่มีหลักฐานเด่นชัดว่า ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวคำว่า “ศาสตร์พระราชา” ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 และได้ให้ความหมายไว้กว้าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว และเลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ก็ได้กล่าวถึงคำว่า “ศาสตร์พระราชา” และให้ความหมายไว้ก่อนปลายปี พ.ศ. 2559 เช่นเดียวกัน ดังนั้น “ศาสตร์พระราชา” จึงเป็นคำศัพท์ใหม่ในการเรียกขานองค์ความรู้และนวัตกรรมของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ก่อนเวลาดังกล่าวแล้ว เรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามแต่ละศาสตร์และนวัตกรรม เช่น ทฤษฎีใหม่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน เป็นต้น

ได้มีนักวิชาการหลากหลายให้ความหมายของศาสตร์พระราชา สามารถสรุปได้ว่า ศาสตร์พระราชามีหมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากความฉลาดรู้ ในด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ชีวิต วัฒนธรรม และนวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการศึกษาเพื่อความฉลาดรู้ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช องค์ความรู้ที่ได้นำไปปฏิบัติก่อประโยชน์ให้กับสังคมประเทศชาติ และความฉลาดรู้ คือ “รู้แล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์จริง ๆ โดยไม่เป็นพิษ เป็นโทษ..” (พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ 22 มิถุนายน พุทธศักราช 2524 ใน ชูลีห์ ชูชาติ, 2559)

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน มาจากศัพท์คำว่า “Sustainable” ที่แปลว่า ความยั่งยืน เป็นคำที่มาจากภาษาละติน คือ “Sus-tenere” ซึ่งหมายถึง การส่งเสริม หรือสนับสนุน (Uphold) หมายถึง ความยั่งยืน นั้นเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมหรือกระบวนการเพื่อการสนับสนุน (Uphold) หรือปกป้อง (Defended) ความสามารถดำรงอยู่ได้

The Global Goals for Sustainable Development, (2018) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหาในการตอบสนองความต้องการของตนเอง การพัฒนาที่ยั่งยืน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ภายใต้การดำรงอยู่ร่วมกันของระบบ

นิเวศวิทยา ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญของการประชุมโลกและนานาชาติที่ต่างจำเป็นต้องให้ความสนใจและแสดงความรับผิดชอบร่วมกันต่อการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ในโลกแบบที่ผ่านมามากขึ้น

พระองค์ได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวทางการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนบนพื้นฐานของทางสายกลาง ความมีเหตุผล ความไม่ประมาท และคุณธรรม พระองค์ทรงมุ่งให้ประชาชนและประเทศชาติสร้างรากฐานที่มั่นคงเสียก่อน เมื่อมีรากฐานที่มั่นคงแล้ว ก็จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาในระดับสูงขึ้นไปได้

พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ได้อัญเชิญพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร เป็นพระบรมราโชบายที่ครูทุกคนควรทราบและน้อมนำมาปฏิบัติ การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ดังนี้

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ขอนี้มีคำขยายว่า ต้องมีความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อชาติ บ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัว และชุมชนของตน
2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ขอนี้มีคำขยายว่า ให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ที่ถูกต้อง สิ่งชั่ว-สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง
3. มีงานทำ มีอาชีพ ขอนี้มีคำขยายว่า ต้องให้เด็กฝึกงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงานให้สามารถเลี้ยงตัว และเลี้ยงครอบครัวได้
4. เป็นพลเมืองดี ขอนี้มีคำขยายว่า การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี หมายถึง การมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ทำ”

ดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเพื่อให้เกิดการดำเนินการของชุมชนการศึกษา ในการผสมผสานความร่วมมือในการวางแผนการจัดการศึกษาโดยน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการปฏิบัติงาน แผนกลยุทธ์ โครงการ ฯลฯ นำไปสู่การปฏิบัติโดยใช้เทคนิค และวิธีการต่าง ๆ ในการสร้างประสบการณ์เชิงบวกของชุมชนการศึกษา

การบริหารการศึกษา

คำว่า “การบริหาร” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Administration” และคำว่า “Management” โดยคำว่า Administration ส่วนใหญ่นิยมใช้กับ การบริหารราชการ ส่วนคำว่า Management เป็น คำที่นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจ ซึ่งทั้ง 2 คำนี้สามารถใช้แทนกันได้ และก็มีความหมายว่า การบริหาร หรือการจัดการ

โดยคำว่า “การบริหาร” ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ การดำเนินการของผู้นาองค์กรในการผสมผสานความร่วมมือในการวางแผน (Plan) การดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กร จากนั้นจึงนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) โดยใช้เทคนิค และวิธีการต่าง ๆ และการประเมินผล

(Evaluation) เพื่อนำผลสะท้อนการดำเนินงานไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเมื่อประยุกต์ใช้กับชุมชนการศึกษา โดยผสมผสานกับวิธีการเชิงบวก เช่น แนวคิดสุนทรียสาธก ทฤษฎีการวิเคราะห์ซออาร์ ฯลฯ อาจจะเรียกชื่อใหม่ คือ การบริหารการศึกษาเชิงบวก

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า “การบริหารการศึกษาเชิงบวก” หมายถึง การบริหารจัดการของชุมชน การศึกษา ในการวางแผนการจัดการศึกษา การนำแผนไปสู่การปฏิบัติโดยใช้วิธีการเชิงบวกตามแนวคิดสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry, AI) และทฤษฎีการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) และการประเมินผล (Evaluation) เพื่อนำผลสะท้อนการดำเนินงานไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาร่วมกันซึ่งผลลัพธ์ คือ นวัตกรรมใหม่ในการพัฒนา ชุมชนการศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งความรักและการเรียนรู้ที่มีความสุขที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ของสังคมโลกในยุคพลิกผันได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry, AI)

Appreciative Inquiry เป็นที่รู้จักกันในชื่อภาษาไทยว่า สุนทรียสาธก โดยที่สุนทรียสาธก หรือในชื่อ อักษรย่อว่า AI ได้พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1980 ซึ่ง David Cooperrider ได้ร่วมพัฒนาแนวคิดนี้กับอาจารย์ที่ปรึกษา ของเขา คือ Suresh Srivastva ในการทำวิทยานิพนธ์ด้านการพัฒนาองค์กร (Cooperrider, 1986) จากนั้น Appreciative Inquiry จึงได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในศาสตร์ด้านการพัฒนาองค์กร และปัจจุบันนี้ มีนักวิชาการ นักการศึกษานำกระบวนการสุนทรียสาธกมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงาน การศึกษาค้นคว้า ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (สิระ สมนาม, 2560, หน้า 93)

ความหมายของสุนทรียสาธก

นักวิชาการ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายสุนทรียสาธกไว้อย่างสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ว่า สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry: AI) คือ กระบวนการศึกษา ผ่านการพูดคุยระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อ ค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดเป็นประสบการณ์แห่งความสำเร็จ ความภาคภูมิใจที่มีภายในตัวบุคคล องค์กรที่สามารถนำมา สร้างแรงบันดาลใจโดยการใช้ศิลปะของการตั้งคำถามเชิงบวกและการเล่าเรื่องเป็นวิธีการขับเคลื่อนเพื่อการส่งเสริม ให้ระบบที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไป

วงจรสุนทรียสาธก 5-D (Appreciative Inquiry 5-D Cycle)

หลังจากที่ Mohr and Watkins (2002) ได้พัฒนางจรสุนทรียสาธกของ Cooperrider (The 4-D Cycle) โดยใช้ชื่อว่า Five Generic Process of AI ซึ่งรู้จักกันในชื่อ The 5-D Model โดยได้เพิ่มขึ้น Definition ให้เป็นขั้นแรกของวงจร ดังภาพที่ 1 และมีรายละเอียดดังนี้

1. นิยามการเลือกสรรหัวข้อ (Definition) คือ การเลือกสรรหัวข้อการสนทนา ยึดหลักการขึ้นชม เชิงบวก โดยหัวข้อที่เลือกต้องมีความน่าสนใจมีวิธีการที่ดี หรือเป็นเรื่องราวที่ได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว

2. การค้นหา (Discovery) คือ กำหนดประเด็นคำถาม โดยคำถามจะต้องอยู่ในขอบข่ายของประสบการณ์ที่ดีที่สุด เพื่อกำหนดทิศทางการเล่าเรื่องแล้ว จากนั้นจึงถามถึงคุณค่าและความคาดหวังในอนาคต และแบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่องทุกคนจะได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ดีที่สุด ความภาคภูมิใจ ความประทับใจ ความสำเร็จของตน หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องวิธีการที่น่าสนใจให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟัง

3. การสร้างฝัน (Dream) คือ การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ต้องการหลังจากได้เล่าเรื่องหรือวิธีการที่ดีที่สุดแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะมีส่วนร่วม นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตที่กลุ่มต้องการ ซึ่งอาจนำเสนอได้ทั้งรูปแบบการวาดภาพแผนผังต่าง ๆ และการใช้ถ้อยคำ หรือข้อความที่ต้องการสื่อ

4. การออกแบบ (Design) คือ การออกแบบรูปแบบ แนวทาง แผนปฏิบัติการ แผนกลยุทธ์ โครงการ หรือนวัตกรรมร่วมกันซึ่งสามารถสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ แล้วแต่เวลาจะเอื้ออำนวย

5. การลงมือปฏิบัติ (Destiny) คือ การลงมือปฏิบัติตามผลที่ได้จากขั้นตอนการออกแบบ

ภาพที่ 1 วงจรสุนทรียสาธก 5-D (Appreciative Inquiry “The 5-D Cycle”)

แหล่งที่มา: ดัดแปลงจาก Seniwoliba, 2014

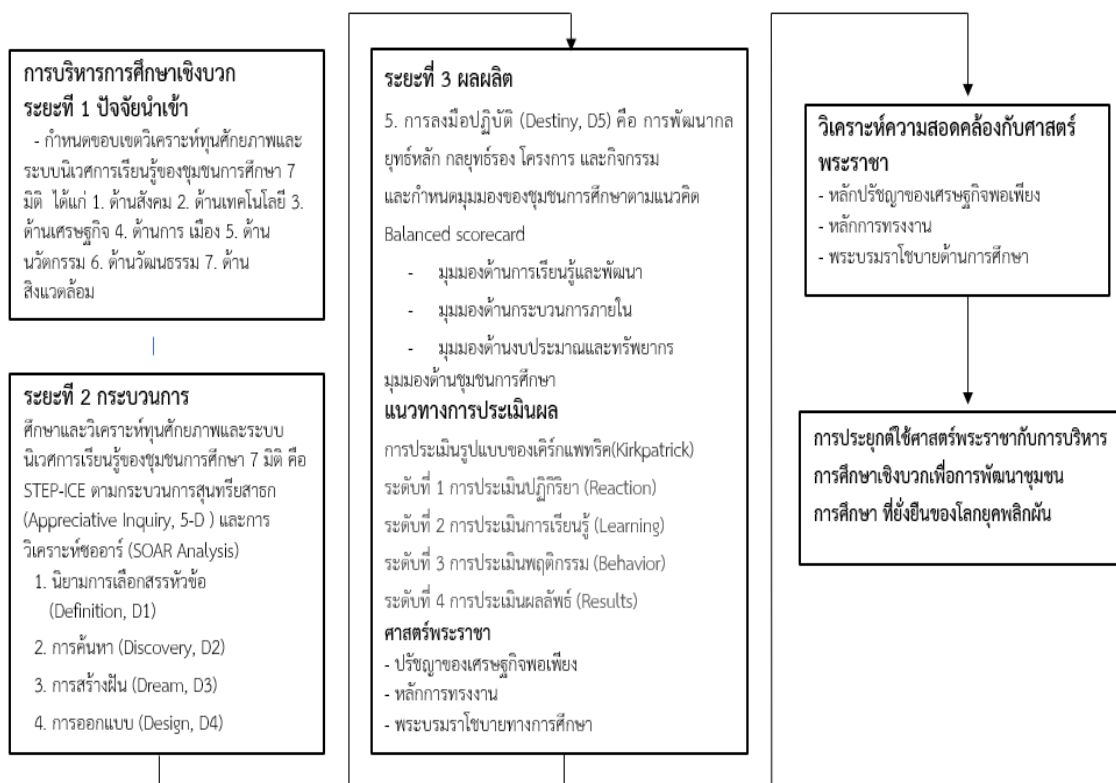
การวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis)

การวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) SOAR เป็นคำย่อของ Strength (จุดแข็ง) Opportunities (โอกาส) Aspiration (แรงบันดาลใจ) และ Result (ผลลัพธ์) คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผน มุ่งเน้นไปที่จุดแข็ง โอกาส แรงบันดาลใจ และผลลัพธ์ ใช้สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อเป็นฐานสำหรับการพัฒนา และการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ (Stavros & Hinrichs, 2021, p. 9)

กระบวนการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis)

ปัญญา รัตนพันธุ์ (2556) สิ่งสำคัญที่สุด คือ องค์การควรเชิญ และให้โอกาสผู้มีส่วนได้เสียทุกคนในองค์กรให้เข้ามามีส่วนร่วม จากนั้นแต่งตั้งกลุ่มผู้สัมภาษณ์ เพื่อค้นหาเรื่องราวดี ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร โดยใช้คำถามเชิงบวก จากนั้นให้เริ่มถามทุกคน คำตอบที่เป็นเรื่องราวดี ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านไหนก็ตาม ให้ถามรายละเอียดที่นำไปของเหตุการณ์ให้ชัดเจน รายละเอียดที่ได้ของทุกเรื่องราวจากผู้มีส่วนได้เสียทุกคนล้วนแล้วแต่เป็นจุดแข็งทั้งสิ้น เราสามารถสร้างโอกาสได้จากจุดแข็งเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ หรือนำหลายจุดแข็งหลาย ๆ จุดมาสร้างโอกาสพร้อมกันไปเลยก็ได้ โดยสรุปเมื่อได้เรื่องดี ๆ หรือจุดแข็ง (Strength)ให้นำมาพิจารณาร่วมกันว่าโอกาสคืออะไร (Opportunities) และเกิดแรงบันดาลใจอะไร (Aspiration) และถ้าเอาเรื่องดังกล่าวไปขยายผลแล้วอะไรดี ๆ จะเกิดขึ้นบ้าง (Results)

จากแนวคิดทฤษฎีเชิงบวก ได้แก่ แนวคิดแบบสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry, AI), แนวคิดการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis), ศาสตร์พระราชา และการบริหารการศึกษาเชิงบวก สามารถที่จะนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิด การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกเพื่อการพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกเพื่อการพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน

ตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกเพื่อการพัฒนา ชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกเพื่อการพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืน
ของโลกยุคพลิกผันสามารถดำเนินการตามแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ปักจ้ยนำเข้า

ในระยะนี้ วิเคราะห์ทุนศักยภาพและระบบนิเวศของชุมชนการศึกษา แบ่งเป็น 7 มิติ คือ ด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านการเมือง (political) ด้านนวัตกรรม (Innovation) ด้านวัฒนธรรม (Culture) และด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) เรียกเป็นคำย่อว่า STEP-ICE

ระยะที่ 2 กระบวนการ

หลังจากที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ทุนศักยภาพและระบบนิเวศการเรียนรู้ของชุมชนการศึกษา 7 มิติ
คือ STEP-ICE ดำเนินการตามขั้นตอนการบริหารการศึกษาเชิงบวกโดยประยุกต์ใช้วงจรสุนทรียสาธก 5-D (Appreciative Inquiry 5-D Cycle) การวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) และศาสตร์พระราชา ดังนี้

1. นิยามการเลือกสรรหัวข้อ (Definition) ผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยฯ ร่วมกับกลุ่มผู้ให้
ข้อมูลหลัก (Key informants) ของชุมชนการศึกษาร่วมกันเลือกสรรหัวข้อเชิงบวกสำหรับการสนทนา ให้
คำนิยามและตีความหัวข้อด้วยการยึดหลักการชื่นชมเชิงบวก โดยหัวข้อที่เลือกต้องมีความน่าสนใจและมีวิธีการที่ดี
หรือเป็นเรื่องราวที่ได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว ใน 7 มิติ

2. การค้นหา (Discovery) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยฯ กำหนด
ประเด็นคำถามเชิงบวกที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับคำนิยามในขั้นตอนที่ 1 เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
หลัก (Key informants) ของชุมชนการศึกษา โดยใช้แนวคำถามแบบสุนทรียสาธกซึ่งจะต้องอยู่ในขอบข่ายของ
ประสบการณ์ที่ดีที่สุด เพื่อกำหนดทิศทางในการเล่าเรื่องจากนั้นจึงถามถึงคุณค่าและความคาดหวังในอนาคตและ
แบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่องเร้าพลัง ทุกคนจะได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ดีที่สุด ความภาคภูมิใจ ความสำเร็จ
ของตนให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟัง เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังตารางที่ 1

3. การสร้างฝัน (Dream) การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ต้องการหลังจากได้เล่าเรื่อง
หรือวิธีการที่ดีที่สุดแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตที่กลุ่มต้องการ ซึ่งอาจนำเสนอ
ได้ทั้งรูปแบบการวาดภาพแผนผังต่าง ๆ และการใช้ถ้อยคำ หรือข้อความที่ต้องการสื่อ เมื่อได้ข้อมูลสมบูรณ์แล้ว
จึงวิเคราะห์ปักจ้ยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มปักจ้ย ได้แก่ ปักจ้ยที่เป็นจุดรวม (Convergences) คือ ปักจ้ยที่เป็นความ
ต้องการพื้นฐานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนการศึกษาและปักจ้ยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergences)
คือ ปักจ้ยที่เป็นความต้องการที่มีความโดดเด่นและสามารถปรับใช้ในการพัฒนาเป็นกลยุทธ์สำหรับการ
วางแผน โดยใช้ค่าความถี่เป็นเครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์

ตารางที่ 1 ตัวอย่าง คำถามแบบสุนทรียสาธก (Appreciative inquiry)

มิติ	ข้อที่	แนวคำถามแบบสุนทรียสาธก (Appreciative inquiry)
ด้านนวัตกรรม (Innovation)	1.1	ให้ท่านเล่าประสบการณ์ที่ทำให้ท่านรู้สึกภาคภูมิใจที่สุดในการปฏิบัติงานของชุมชนการศึกษาของท่าน คือ อะไร?
	1.2	ให้ท่านเล่าประสบการณ์ที่ทำให้ท่านรู้สึกภาคภูมิใจที่สุดที่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริม สนับสนุน และเสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชนการศึกษาแห่งนี้ คือ อะไร?

4. การออกแบบ (Design) ในขั้นตอนนี้ใช้หลักการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) เป็นแนวทางในการออกแบบ เพื่อให้ทราบจุดแข็ง (Strength) โอกาส (Opportunities) แรงบันดาลใจ (Aspiration) และผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Results) และออกแบบกลยุทธ์ โครงการ หรือนวัตกรรมร่วมกันซึ่งสามารถสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มທີ່ทั้งวัตถุประสงค์และเนื้อหา ดังตัวอย่างใน ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) ด้านนวัตกรรม

การวิเคราะห์ SOAR		
สิ่งที่ต้องค้นหา (Strategic inquiry)	จุดแข็ง (Strength)	โอกาส (Opportunities)
	1. สิ่งที่ได้ลงมือทำในขณะที่เรารู้สึกว่า ใช้ประโยชน์ต่อสุดเป็นผลิตภัณฑ์ได้ และมีการจัดการความรู้ภายในชุมชน การศึกษา	1. การพัฒนาชุมชนการศึกษาให้ เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพเผยแพร่สู่สาธารณชน
เจตนาหรือสิ่งที่อยากเห็น (Appreciative intent)	แรงบันดาลใจ (Aspiration)	ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Results)
	จากการวิเคราะห์จุดแข็งและโอกาสพบว่า แรงบันดาลใจในการบริหารการศึกษา เชิงบวกให้คำปรึกษาแนะนำสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบสุนทรียสาธก ร่วมกันค้นหาวัฒนธรรมพัฒนาชุมชน การศึกษาสู่ความเป็นศูนย์การเรียนรู้ วิชาชีพ	1. ชุมชนการศึกษาเป็นศูนย์การ เรียนรู้ทางวิชาชีพและการสร้าง รายได้ 2. นักเรียนได้สืบสานวัฒนธรรม และวิถีความเป็นไทยด้วย “ละครคุณธรรม” ผ่าน เทคโนโลยีดิจิทัล

ระยะที่ 3 ผลผลิต (Output)

ขั้นตอนที่ 5 ของวงจรสุนทรียสาธก การลงมือปฏิบัติ (Destiny) หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามผลที่ได้จากขั้นตอนการออกแบบและวิเคราะห์ และกำหนดมุมมองของชุมชนการศึกษา กลยุทธ์หลัก เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์รอง โครงการ / กิจกรรม ตัวชี้วัด และความเชื่อมโยงความสอดคล้องกับศาสตร์พระราชา ตัวอย่างดัง ตารางที่ 3, 4, 5 และ 6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการวิเคราะห์กลยุทธ์ตามมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา

ด้าน	กลยุทธ์
นวัตกรรม	1. พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ทางวิชาชีพและการสร้างรายได้ของชุมชนการศึกษา 2. นักเรียนได้เผยแพร่อัตลักษณ์ของชุมชนการศึกษา สืบสานวัฒนธรรมและวิถีความเป็นคนไทยด้วย “ละครคุณธรรม” ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย

ตารางที่ 4 กลยุทธ์หลัก เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา

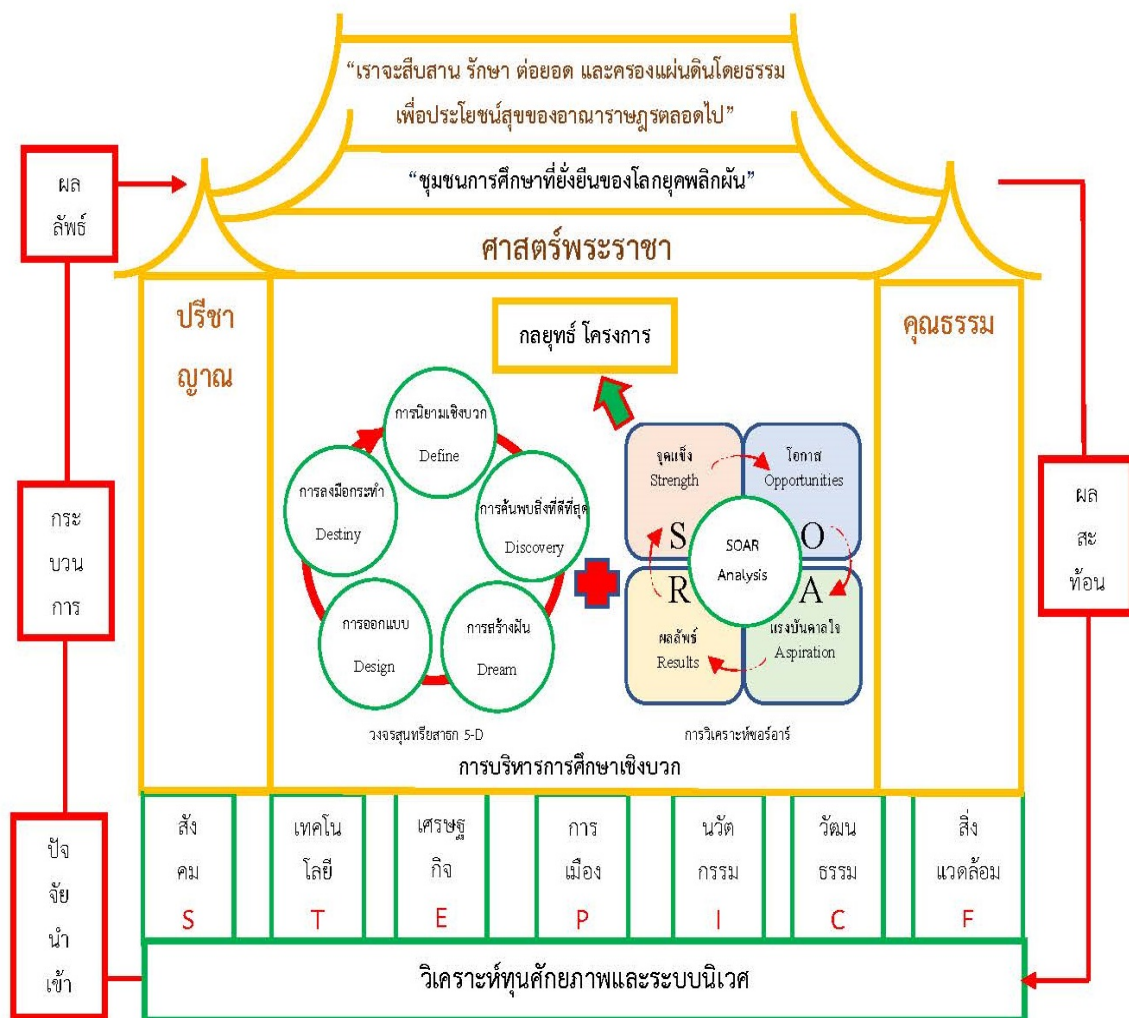
กลยุทธ์หลัก	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ทางวิชาชีพของชุมชนการศึกษา	1. ชุมชนการศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และเสริมสร้างรายได้ต่อยอดสู่ความเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน	1. ชุมชนการศึกษาเป็นศูนย์ในการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และเสริมสร้างรายได้ให้กับนักเรียนและชุมชนการศึกษา

ตารางที่ 5 กลยุทธ์รอง โครงการ / กิจกรรม ตัวชี้วัด มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา

กลยุทธ์รอง	โครงการ / กิจกรรม	ตัวชี้วัด
1. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทางวิชาชีพและสร้างรายได้	1. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทางวิชาชีพและสร้างรายได้เพื่อพัฒนาชุมชนการศึกษา	- ร้อยละของผู้ใช้บริการศูนย์การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของโครงการ กิจกรรมด้านนวัตกรรมกับศาสตร์พระราชา

โครงการ / กิจกรรม	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					หลักการ ทรงงาน	พระบรม ราโชบาย ด้านการศึกษา
	ปรัชญาญาณ	คุณธรรม	มี เหตุผล	พอ ประมาณ	มีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี		
1. โครงการอบรม พัฒนาสมรรถนะ ทางวิชาชีพด้วย ปราชญ์ท้องถิ่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ภาพที่ 5 องค์ความรู้จากการศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก เพื่อการพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน

บทสรุป

องค์ความรู้การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกเพื่อการพัฒนาชุมชน การศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน ดังภาพที่ 5 แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของชุมชนการศึกษา ในระยะนี้ เป็นการศึกษาและกำหนด ขอบเขตในการศึกษาวิเคราะห์ทุนศักยภาพและระบบนิเวศในชุมชนการศึกษาพบว่า มี 7 มิติ หรือเรียกคำย่อว่า STEP-ICE ได้แก่ ด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านการเมือง (Politic) ด้านนวัตกรรม (Innovation) ด้านวัฒนธรรม (Culture) และด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

ระยะที่ 2 กระบวนการ (Process) ศึกษาและวิเคราะห์ทุนศักยภาพ และระบบนิเวศการเรียนรู้ ของชุมชนการศึกษา 7 มิติ คือ STEP-ICE ตามกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry, 5-D)

ขั้นตอนที่ 1 นิยามการเลือกสรรหัวข้อ (Definition, D1) เป็นการนิยามความหมายเชิงปฏิบัติการ ของประเด็นในการศึกษา 7 มิติ และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงบวก

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหา (Discovery, D2) เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชน การศึกษาเพื่อให้ได้ซึ่งประสบการณ์เชิงบวกที่ดีที่สุดในแต่ละมิติ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างฝัน (Dream, D3) นำบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นจุดร่วม (Convergences) คือ ปัจจัยที่เป็นความต้องการร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนการศึกษาและปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น (Divergences)

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบ (Design, D4) เป็นการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) นำข้อมูล จากขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์จุดแข็ง (Strength)ให้นำมาพิจารณาว่าโอกาส คือ อะไร (Opportunities) และเกิดแรงบันดาลใจอะไร (Aspiration) และถ้าเอาเรื่องดังกล่าวไปขยายผลแล้วอะไรดี ๆ จะเกิดขึ้นบ้าง (Results)

ระยะที่ 3 ผลผลิต ในขั้นตอนที่ 5 การลงมือปฏิบัติ (Destiny, D5) คือ การพัฒนากลยุทธ์หลัก กลยุทธ์ รอง โครงการและกิจกรรม และกำหนดมุมมองของชุมชนการศึกษาตามแนวคิด Balanced scorecard 4 มุมมอง คือ มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา มุมมองด้านกระบวนการภายใน มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร และมุมมองด้านชุมชนการศึกษา และแนวทางการประเมินผล โดยใช้การประเมินรูปแบบของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) ประกอบด้วย 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) ระดับที่ 2 การประเมิน การเรียนรู้ (Learning) ระดับที่ 3 การประเมินพฤติกรรม (Behavior) ระดับที่ 4 การประเมินผลลัพธ์ (Results) และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชา ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, หลักการทรงงาน และพระบรมราโชบายด้านการศึกษา เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกจะเป็นนวัตกรรมใหม่ ในการพัฒนาชุมชนการศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งความรัก และการเรียนรู้ที่มีความสุขที่สามารถตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. หัวใจสำคัญของศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก คือ การลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยค้นหาประสบการณ์เชิงบวกที่ดีที่สุดที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และนำมาปฏิบัติการทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนานวัตกรรม และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนการศึกษา
2. การบริหารการศึกษาด้วยวิธีการเชิงบวกจะทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์แห่งการสนทนาที่สร้างความ เป็นหนึ่งเดียวกัน เนื่องจากทุกคนได้บอกเล่าประสบการณ์ที่ดีที่สุดที่ประสบความสำเร็จจะเป็นแรงบันดาลใจที่มีคุณค่าให้ทุกคนในชุมชนการศึกษามีความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมกันพัฒนาด้วยเป้าหมายเดียวกันอย่างมีความสุข
3. การบริหารการศึกษาเชิงบวกจะช่วยให้เกิดพื้นที่ที่ปลอดภัยในการสนทนาจะทำให้เกิดกรอบความคิดแบบเติบโต สามารถที่จะนำไปต่อยอดพัฒนาได้อย่างไร้ขีดจำกัด และช่วยให้เกิดความเท่าเทียม ความเสมอภาคของชุมชนการศึกษา
4. การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวกจะเป็นนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาชุมชนการศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งความรัก และการเรียนรู้ที่มีความสุขที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กนกอร สมปราชญ์. (2559). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*.
ขอนแก่น: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกษม วัฒนชัย. (2558). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเข้มแข็งของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ธนธิการพิมพ์.
- _____. (2560). *พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐* (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก: <https://www.attth.org/พระบรมราโชบายการศึกษา/> [2565, 5 สิงหาคม].
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2559). *๗ ทศวรรษ แห่งการครองสิริราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับการสืบสานศิลปวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: สุทัศน์การพิมพ์.
- ทศพร ม่วงสวย. (2561). *การประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กร: กรณีศึกษา โรงพยาบาลเจ้าพระยา*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงกลยุทธ์) สาขาการจัดการเชิงกลยุทธ์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยาภรณ์ ครองจันทร์, ปรีชา กิจโมกข์ และฐิติเมธ โภคชัย. (2561). *การวางแผนการเงินด้วยศาสตร์ของพระราช*. กรุงเทพฯ: พรินซ์ตี.
- ภิญโญ รัตนพันธุ์. (2556). *SOAR Analysis: เครื่องมือที่นำมาใช้แทน SWOT Analysis*. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mbakkujournal/article/view/64500> [2565, 12 สิงหาคม].

- สิระ สมนาม. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและวิธีสอน (การสอน ภาษาไทย) แบบ 2.1, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2565). *การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถพล สังขวาสี. (2565). *ปลัดศธ. ชี้โลกเข้าสู่ยุค BANI World รวมความปั่นป่วนไว้ทั้งหมด กระทบ การศึกษาโดยตรง มอบนโยบายรับมือ อุดเรียนรู้ถดถอย* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipost.net/education-news/255668/> [2565, 5 ตุลาคม].
- อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง และธีระพงษ์ สมหาใหญ่. (2564). การประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธกโดยใช้การวิเคราะห์ข้ออาร์ ในการพัฒนาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, (7)2, หน้า 371-385.
- Bernard J., Mohr & Jane Magruder Watkins. (2002). *The essentials of appreciative inquiry: A roadmap for creating positive futures* (Online). Available: https://www.oandp.com/resources/projects/appreciative_inquiry.pdf [2023, May 1]
- Cooperrider, D. L. (1986). *Appreciative inquiry: Toward a methodology for understanding and enhancing organizational innovation*. Dissertation of philosophy Doctoral Dissertation, School of Graduate Studies Case Western Reserve University.
- Stavros, J. M., & Hinrichs, G. (2021). *Learning to SOAR: Creating Strategy that Inspires Innovation and Engagement*. United States, CA: Kindle Edition.
- Joseph Attiah, Seniwoliba. (2014). Appreciative inquiry: a tool for transforming the university for development studies. *Global Educational Research Journal*, 2(12), pp. 185-194.